

Ředitelé škol, které byly vybrány pro výzkumnou studii

Informace pro vedení školy k výzkumné studii:

V Olomouci 23. února 2015

Vážená paní ředitelko, pane řediteli,

dovolte nám, abychom Vás seznámili s procedurální stránkou naší případné spolupráce na studii, která je zaměřená na analýzu a standardizaci několika dotazníkových metod (bližší informace o dotaznících viz níže). Vaše gymnázium bylo vybráno pro testování náhodným výběrem ze seznamu všech gymnázií v ČR.

Naším cílem je získat vyplněné dotazníky od Vašich studentů a studentek ve věku 15 až 19 let. Sběr dat bude probíhat dvěma způsoby. Prvním z nich bude skupinová administrace, která bude probíhat osobně v jednotlivých třídách Vašeho gymnázia. Znamená to, že bychom soubor dotazníků administrovali studentům kvinty až oktávy nebo 1. až 4. ročníku vyššího gymnázia. Výběr konkrétních tříd bychom nechali na telefonické domluvě s Vámi. Administrace testové baterie trvá jednu vyučovací hodinu (45 minut). Při administraci dotazníků bychom Vám chtěli komplikovat výuku co nejméně, a proto škole vyjdeme maximálně vstříc při dohodě, ve kterých vyučovacích hodinách budeme moci testovat. Nicméně preferujeme dopolední vyučovací hodiny, kdy jsou studenti relativně méně unaveni. Před administrací budou studenti seznámeni se záměrem studie a etickými pravidly. Během administrace dotazníku není přítomnost vyučujícího nezbytně nutná. Z našeho pohledu je žádoucí spíše absence pedagoga, neboť jeho/její přítomnost může na studenty během práce na dotazníku působit rušivým dojmem. Celé testování je zcela **anonymní** a odpovídá všem etickým standardům psychologického testování formou dotazníků na dané populaci. Data budou chráněná proti zneužití.

Druhá část testování bude probíhat u paralelních tříd prostřednictvím online dotazování. Pro studenty z těchto tříd Vám předáme kartičky s informacemi, které budou zahrnovat odkaz na webovou stránku, kde budou moci Vaši studenti vyplnit dotazníky online. Chtěli bychom Vás tedy poprosit, zda byste tyto kartičky studentům předali.

Předpokládaný počet vyplněných dotazníků z osobního administrování je cca 3 000 a odhadovaný počet testových baterií z online dotazování je přibližně 1 000 pro celé území České republiky.

Testovou baterii bude celkem tvořit 8 dotazníků v tomto pořadí:

1) **Rosenbergova škála sebehodnocení – RŠS (M. Rosenberg; M. Blatný, L. Osecká):**

Tento nástroj je určen ke zkoumání a měření celkového vztahu k sobě samému. Škála byla vytvořena M. Rosenbergem v roce 1965, původně byla určena pro adolescenty, ale dá se používat (a také se používala) i v jiných věkových kategoriích. Tato metoda je jednou z nejrozšířenějších s dobrou reliabilitou, vhodná k měření celkového sebehodnocení u nás i ve světě. Obsahuje 10 položek, tzn. její administrace je velmi snadná a rychlá.

Příklad otázek v dotazníku

- Jsem se sebou vcelku spokojený/á.
- Někdy si myslím, že jsem naprosto neschopný/á.

2) **Dotazník na agresivitu – BPAQ (A. H. Buss, M. Perry):**

Anglická verze tohoto dotazníku byla vytvořena Arnoldem Bussem a Markem Perrym (University of Texas v Austinu) v roce 1992. Obsahuje 29 položek rozdělených do 4 faktorů – fyzická agresivita, slovní (verbální) agresivita, hněv, hostilita. V rámci našeho výzkumného projektu jsme se také zaměřili na překlad této metody do českého jazyka a na tvorbu populačních norem pro ČR v rámci tohoto testování. Čas potřebný k administraci je cca 5–10 min.

Položky BPAQ (příklad):

- Když musím použít násilí, abych bránil svá práva, udělám to.
- Jsem rozvážený člověk.

3) **Škála impulzivity – SIDS (O. Skopal, M. Dolejš):**

Nástroj se zaměřuje na posouzení impulzivity u adolescentů. Rys impulzivity souvisí s neodkladností, školní úspěšností a také i se sebehodnocením. Impulzivita je považována za jeden z prediktorů rizikové chování. Škála impulzivity obsahuje 24 otázek a její vyplnění zabere přibližně 10 minut.

Příklad otázek v dotazníku

- Často nedomýšlím následky svého chování.
- Vrhám se občas do něčeho jen tak, bez přemýšlení.

4) **Dotazník agresivity (M. Dolejš, J. Suchá, O. Skopal)**

Dotazník je koncipován tak, aby zjišťoval, v jaké oblasti se u adolescentů agresivita projevuje. Nástroj odráží vztah k ostatním lidem, jsou zaznamenávány reakce na běžné i zátěžové situace. Dotazník agresivity se skládá z 48 položek a jeho administrace trvá přibližně 10 minut.

Příklad položek v metodě:

- Když se naštvu, jsem schopný/á něco rozbít.
- Křičím na ostatní, když jsem na ně naštvaný/á.

5) **Výskyt rizikového chování u adolescentů - VRCHA (M. Dolejš, O. Skopal):**

Tento orientační screeningový dotazník je zaměřen na nejčastější formy rizikového chování u adolescentů – jako je užívání alkoholu, tabákových výrobků, marihuany; šikana, kyberšikana, porušování školních pravidel, agresivita, kriminalita. Obsahuje 18 položek. Celkový čas potřebný k administraci je cca 5 min.

Položky VRCHA (příklad):

- Kouřil/a jsi během posledních 30 dnů cigarety?
- Byl/a jsi někdy během svého života „za školou“?

6) **Škála na měření úzkostnosti – SUDS (O. Skopal, M. Dolejš):**

Jde o nový psychodiagnostický nástroj, který se zaměřuje na zjištění individuálního sklonu k prožívání úzkosti. Rys úzkostnosti je možné charakterizovat jako senzitivitu k obavám, znepokojenosti či bázlivosti. Nástroj obsahuje 24 položek. Čas potřebný k administraci je přibližně 10 min.

Příklad otázek v dotazníku:

- Často bývám smutný/á.
- Mám starosti, kvůli kterým špatně usínám nebo spím.

7) **Škála depresivity Dolejš, Skopal, Suchá – SDDSS (M. Dolejš, O. Skopal, J. Suchá)**

Nově vytvořený nástroj informuje o míře depresivity u adolescentů. Autoři studie Dolejš, Skopal a Suchá vytvořili metodu v roce 2013. Zaměřuje se na oblast vztahu k sobě a k ostatním lidem (jako je např. sebekritika, pesimismus, pocity viny nebo podrážděnost). Škálu tvoří 20 položek, jejichž vyplnění trvá cca 5–10 minut.

Položky SDDSS (příklad):

- Jsem stále smutný/á a nemohu se z toho dostat.
- Jsem sám/sama sebou znechucen/a.

8) **Dotazník hodnocení vlastní zvědavosti – SCAI (F. Aschieri; M. Lečbych)**

Dotazník je zaměřený na zhodnocení zvědavosti u adolescentů. Obsahuje 7 položek, které jsou rozděleny do dvou subškál. První subškálu tvoří postoje k vlastní zvědavosti, druhou subškálu tvoří položky zaměřené na zájem získávat sám o sobě nové informace. Výzkum zvědavosti přináší informace související s adaptabilitou ve školním i mimoškolním prostředí, seberegulací, reflexí vlastního chování a se zájmem zvyšovat povědomí o sobě samotném a vlastních psychologických procesech. Administrace je velmi jednoduchá a rychlá.

Příklad položek SCAI:

- Cestování je zajímavé zejména proto, že nám dává příležitost dozvědět se něco o nás samotných.
- Příliš se nezajímám o to, jak moje minulost ovlivňuje můj současný život.

Kromě tohoto stručného popisu jednotlivých metod Vám celou testovou baterii před testováním ukážeme k nahlédnutí.

V oblasti osobnostních rysů a rizikového chování jsme publikovali tyto statě:

DOLEJŠ, M. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 189 s. ISBN 978-80-244-2642-6.

Online

http://www.ff.upol.cz/fileadmin/user_upload/FF-katedry/psychologie/Sborniky_a_monografie/dolejs/Dolejs_Martin_-_Efektivni_vcasna_diagnostika.pdf

DOLEJŠ, M., SKOPAL, O., SUCHÁ, J., VAVRYSOVÁ, L., CAKIRPALOGLU, P. *Protektivní a rizikové osobnostní rysy u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 153 s. ISBN 978-80-244-4181-8.

Online

<http://psych.upol.cz/wp-content/uploads/2014/10/Protektivn%C3%AD-a-rizikov%C3%A9-osobnost%C3%AD-rysy-u-adolescent%C5%AF-Dolej%C5%A1-Skopal-Sucha-a-kol..pdf>

SKOPAL, O., DOLEJŠ, M., SUCHÁ, J. *Vybrané osobnostní rysy a rizikové formy chování u českých žáků a žákyň*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 73 s. ISBN 978-80-244-4223-5.

Online

<http://psych.upol.cz/wp-content/uploads/2015/01/Vybran%C3%A9-osobnostn%C3%AD-rysy-a-rizikov%C3%A9-formy-chov%C3%A1n%C3%AD-u-%C4%8Desk%C3%BDch-%C5%BE%C3%A1k%C5%AF-a-%C5%BE%C3%A1ky%C5%88.pdf>

V průběhu několika dnů či týdnů Vás budeme kontaktovat telefonicky, abychom dohodli konkrétní podmínky případné spolupráce a datum návštěvy. Stejně tak rádi zodpovíme případné další dotazy a nejasnosti týkající se administrace a dalších náležitostí testování.

Děkujeme.

S pozdravem

PhDr. Martin Dolejš, Ph.D.

Mgr. Ondřej Skopal

Mgr. Lucie Vavrysová

Bc. Jaroslava Suchá

Katedra psychologie
FF Univerzita Palackého
Křížkovského 10
771 80 Olomouc
www.psych.upol.cz